

ליקוטי מוהר"ן בפרשה - 156

פרשת 'נצבים וילך' - ה'תשפ"ג / מאת הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

לקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.com

ח"י אלול - תורת הבעש"ט ורבינו על ראש השנה

פרשת נצבים קודם ראש השנה / קודם חודש תשרי לא מברכים את החודש / בלבל את השטן שלא ידע מתי ראש השנה / ח"י אלול יום הולדת הבעל שם טוב הקדוש / יום ההולדת אצל צדיקים גדול מיום הפטירה / כל ח"י אלול יש עליו לתורת החסידות של הבעש"ט / אמירת מזמור "לה' הארץ ומלואה" בראש השנה / איך מבקשים מה' מחילה / הרי 'מלך שמחל על כבודו אינו מחול' / הטעם שאין כבוד מלך מחול - כי אין זה הכבוד שלו / הקב"ה יכול למחול על כבודו / כי הכבוד הוא שלו / כיצד הגיב ה'בית הלו' בששמת את התורה הזו / גם בספורי מעשיות רימז רבינו את המלך שמואלך מעצמו / ארבעה טעמים בענין בריאת העולם / קשה, הרי גם על הקב"ה נאמר שאנחנו ממליכים אותו / מתרצים קושיא עם קושיא יותר חזקה / כשהקב"ה יורד אלינו אזי הוא בבחינת 'אין מלך בלא עם' / אנחנו מודים שהכל של הקב"ה ואין רשות למשחיתים לגעת בו / תן לנו את השפע בעל מנת שאין רשות למזיקים לגעת בו / מחשבה פוסלת את הקרבן, וגם את התפילה / ביום ראש השנה מעלים את כל התפילות הפסולות / כיצד יתכן בכלל לתקן תפילות שכבר נפסלו / כל השנה היא במידות, וראש השנה במוחין / להתאמץ מאוד לכוון בתפילות ראש השנה שמתקנים הכל / באומן ראש השנה יש סייעא דשמיא גדולה לתפילה בכוונה / להשים לב היטב על השינה לא להיות עיף בראש השנה / בראש השנה צריך להאמין ולחשוב שהוא יוצא זכאי בדיון / קריעת ים סוף היתה רק בזכות האמונה / בזמן קריעת ים סוף היה קטחוג גדול מאוד על ישראל / "זכרתי לך חסד נעורייך" / סיכום ג' תורות של הבעש"ט / שיהיה בעל תוקע מומחה וירא שמים מרבים / לא נבראו רעמים אלא לישר עקמומיות שבלב / רעמים זה כולל את כל הגבורות והדינים / קולות השופר הם בחינת - קול עזות דקדושה / השופר הוא התעוררות מהשינה / הרמב"ם בהלכה זו כיוון ברוח הקודש לסודות הקבלה / השינה שממנה מתעוררים מרומזת בתורה באדם הראשון / יום הדין בראש השנה והרמזים שבו, הם מזמן אדם הראשון / אין בתורה סיפורים ח"י אלול רק סודות עליונים / ראש השנה - התעוררות מהשינה, הוא זמן השיחוך / השיחוך נעשים אצל רבינו / כל מה שנעשה בעולם הוא שידוך וזיווג / גם כשנראה שלוקחים לך באמת הכל לטובתך / מכאן יש ללמוד לכל החיי יומיום שלנו / גם זו לטובה וכל דעביד רחמנא לטב עביד / המלאכים מחפשים אחר האבדות / מי מחפש את האבדות המלאכים או הצדיקים / עיקר מציאת האבדות הוא על ידי תקיעת שופר / ע"י העבודה שלנו ושל הצדיקים המלאכים מוצאים את האבדות / למלאכים יש רשות לקדש את ה' רק אחרי ישראל / מכח הבחירה שלנו המלאכים מקדישים את ה' / ביאור הבעש"ט "וְאֵתָהּ קְדוּשׁ יוֹשֵׁב תְהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל" /

השיעור לרפואת שלמה של שרון בן נעימה נעמי 'אל נא רפא נא לו'

פרשת נצבים קודם ראש השנה

א. השבת בעזרת ה' נקרא בתורה פרשות נצבים וילך, פרשת נצבים באה תמיד לפני ראש השנה, והיא רומזת לענין המשפט בראש השנה: "אתם נצבים היום בלכם לפני ה' אלהיכם... כל איש ישראל... לעברך בבקרת ה' אלהיך וגו'" (דברים כט, ט-יא). יש שנים שבהן 'נצבים' נקראת לפני ראש השנה, ופרשת וילך' בשבת תשובה, ויש שנים כמו השנה שפרשות 'נצבים וילך' הן מחוברות.

קודם חודש תשרי לא מברכים את החודש

ב. תמיד לפני ראש חודש יש 'שבת מברכין' שבה מברכים את החודש, חודש תשרי שונה מכל החודשים, שלא מברכים אותו ב'שבת מברכין' שלפניו. ומה הסיבה? מובא בגמרא (ראש השנה סוף דף ת.): כתיב (תהלים פא, ד): "תקעו בחדש שופר בפסח ליום תגנו" - איזהו חג שהחודש מתכסה בו זה ראש השנה, ע"כ. ראש השנה חל בראש חודש, ואז עדיין הלבנה אינה נראית. עכ"פ מבואר שעל חודש תשרי יש רמז בכתוב - "בפסח ליום תגנו" - שאע"פ שבכל חודשי השנה עושים 'שבת מברכים' - ומפרסמים מתי בא ראש חודש, בשבת 'נצבים' שלפני ראש השנה א' תשרי - אין 'שבת מברכים' ולא מגלים ומפרסמים מתי חל ראש חודש - דהיינו ראש השנה. והסיבה, כדי שלא ידע השטן מתי ראש השנה, ויכין את עצמו לקטרג, וכעין מה שאמרו בגמ' בראש השנה (דף טז): 'כדי לערוב השטן'.

וזה נרמז בפסוק הראשון בפרשה, שהסיבה שאין 'שבת מברכים' בשבת זו אף שהיא שבת קודם ראש חודש תשרי? כיון ש'אתם

נצבים היום בלכם לפני ה' אלהיכם", והיות שאנחנו נצבים לדיון, ואנחנו לא רוצים שהשטן ח"י יקטרג עלינו ויכין את עצמו לספר את כל עוונותינו, לכן לא מגלים מתי ראש השנה.

בלבל את השטן שלא ידע מתי ראש השנה

ג. ובה יש לראות את רחמיו של הקב"ה עלינו, הגמ' בראש השנה (דף ח): ממשיכה ואומרת: תנו רבנן: "כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב" (תהלים פא, ה), מלמד שאין בית דין של מעלה נכנסין לדיון, אלא אם כן קידשו בית דין של מטה את החודש. פירש"י: אם קבעו ישראל את חוק החדש - יהא משפט להקדוש ברוך הוא (לדון את העולם). ובמדרש שוחר טוב על תהלים (בפסוק זה), מובא יותר באריכות, וז"ל: תני ר' הושעיא גזרו בית דין למטה ואמרו היום ראש השנה, הקב"ה אומר למלאכי השרת העמידו בימה, העמידו סניגורין, העמידו ספיקטורין (קטגורים), שגזרו בית דין דלמטה ואמרו היום ראש השנה, נשתהו העדים מלבוא או שנמלכו בית דין לעבר השנה והעבירוהו למחר, הקב"ה אומר למלאכי השרת העבירו בימה, העבירו סניגורין, העבירו ספיקטורין, שגזרו בית דין שלמטה ואמרו למחר ראש השנה, ע"כ. הכל תלוי בראש השנה שקובעים ישראל, וכפי הנ"ל הביאור, שלא יודעים כביכול למעלה מתי ראש השנה אם היום אם מחר, עד שיקדשו ישראל את החודש, וזה כדי לערוב את השטן שלא יוכל להכין את עצמו.

ח"י אלול יום הולדת הבעל שם טוב הקדוש

ד. היום תאריך ח"י אלול, יום הולדת של הבעל שם טוב הקדוש, לפי מסורת חב"ד הבעש"ט נולד בשנת נח"ת (ה'תנ"ח) ונפטר בשנת תק"כ (הבעש"ט חי 62 שנים). יום ההולדת של הבעל שם טוב - ח"י אלול הוא י"ב (12) ימים לפני ראש השנה, י"ב ימים אלו הם מתקנים את י"ב חודשי השנה. יום ח"י אלול - כנגד חודש תשרי, והיום הבא כנגד חודש חשוון וכו' וכו' עד כ"ט אלול שמתקן את אלול בעצמו.

יום ההולדת אצל צדיקים גדול מיום הפטירה

ה. אצל צדיקים יום ההולדת יותר גדול מיום הפטירה, וכמובא בגמרא מגילה (דף יג): שהמן שמח שנפל הפור באדר, שזהו החודש שבו נפטר משה רבינו, אבל הוא לא ידע שז' באדר הוא גם יום הלידה. ומכאן רואים שאצל צדיקים הכוח של היום הולדת הוא הרבה יותר גבוה מיום הפטירה, ולהציל את ישראל מגזירת המן, לא הספיק היארצייט של משה רבינו, אלא דוקא היום הולדת של משה רבינו היא שהועילה כנגד גזירת המן.

כל ח"י אלול יש עליו לתורת החסידות של הבעש"ט

ו. רבינו הקדוש אומר בשיחות הר"ן (שיחה צ"ב), וז"ל: כְּשָׁבָא נְשָׁמָה לְעוֹלָם, אֲזִי אוֹתוֹ הַפְּעֵלָה שֶׁל אוֹתוֹ הַנְּשָׁמָה מִתְחַלֵּת לְהַתְעַלּוֹת. כְּגוֹן, אִם הַנְּשָׁמָה שֶׁל חָכֵם, אֲזִי הַחֲכָמָה מִתְחַלֵּת לְהַתְעַלּוֹת, וְעוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה מִיּוֹם הַגְּלוּדוֹ עַד יוֹם הַסְּתַלְקוּתוֹ. וְכֵן אִם הַנְּשָׁמָה שֶׁל מַלְכוּת, אֲזִי תַּכְסִּי מִלְחָמָה וְעַסְקֵי הַמַּלְכוּת מִתְעַלֵּין וְכוּ', עכ"ל. ולפ"ז ביום הזה ח"י אלול שבו נולד הבעש"ט מיסוד החסידות, ודאי שביום הזה התחיל להתעלות כל ענין החסידות, והכל הולך אחר ההתחלה, ובכל שנה ושנה שמגיע היום הזה, של בחינת

שנמליך אותך, כי הכל שלו ולכן הוא מלך. וזה שאנחנו אומרים: "לֹהֵ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהָ תִבֵּל וַיִּשְׁבִּי בָהּ" – רבונו של עולם, הכל שלך – הארץ וכל אשר בה, אתה לא צריך אותנו שנמליך אותך, אתה מלך גם בלא עם. וכיון שהמלכות היא שלך, אתה יכול למחול על כבודך ולסלוח לנו, ולכן אומרים בראש השנה "לֹהֵ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהָ".

ביצד הגיב ה'בית הלוי' כששמע את התורה הזו

יא. מי ששומע את החידוש הזה של הבעל שם טוב, מרגיש שזה תורה בסגנון ישיבתי, עם חילוק של 'צווי דינים' (שני דינים)... יש שני דינים של מלכות וכו' כנ"ל. וכך היה מעשה עם אחד מהחסידים בדורות היותר מאוחרים, ושמו ר' משה באראן מעיר קאנסטנטין ישן, שסיפר בעצמו שהתארח בראש השנה בעיר בריסק בליטא, ושם כיהן הרב יוסף דב בער מבריסק – בעל הבית הלוי, וכשהגיע אותו חסיד בראש השנה, אמר לו הרב מבריסק: תגיד לי איזו תורה מהבעל שם טוב. ור' משה הנ"ל אמר לו את התורה הזאת בפסוק "לֹהֵ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהָ" וכו', והרב מבריסק כל כך נהנה מהתורה ששמע בשם הבעש"ט, ואמר: "ראויים הדברים למי שאמרם, זה יכול להגיד רק הבעש"ט".

גם בספורי מעשיות רימו רבינו את המלך שמולך מעצמו

יב. רבינו בסיפורי מעשיות (מעשה י"ב) רבינו מדבר על 'שבירת הכלים', ומרמז שם במלך ואנשי המלך שאבדו ברוח סערה, ואיך בסוף נמצאו. וכתב שם איך מצאו את המלך, וז"ל: אַחֲרָיִךְ מְצָאוּ שְׁהִיָּה יוֹשֵׁב בַּשָּׂדֶה זָקֵן אֶחָד וְכֶתֶר עַל רֹאשׁוֹ. וְהוֹטֵב בְּעֵינֵיהֶם, כִּי הוּא מְכַבֵּד גְּדוֹל, מְאַחֵר שְׁהוּא יוֹשֵׁב בַּשָּׂדֶה מְכַתֵּר בְּכֶתֶר, וְקָבְלוּ אוֹתוֹ לְמֶלֶךְ. (וע' בביאורנו עוטה אור על המעשיות שם אות ס"ח, כמה רמוזים בענין זה.) והמלך הוא הקב"ה, והוא יושב בשדה בזמן הגלות, (כעין משל הבעל התניא בענין אלול), וכל מי שרוצה להתקרב אליו יכול להתקרב, ומקבל את כולם בסבר פנים שוחקות. והוא יתברך מלך מצד עצמו, גם כשאין את העם שממליכים אותו, (ע' בעוטה אור שם, שביאורנו יותר).

ארבעה טעמים בענין בריאת העולם

יג. בפשט ובקבלה מבואר ארבעה טעמים מדוע הקב"ה ברא את העולם. הטעם הראשון: מובא במדרש פרשת נשא (במדבר רבה יג, ו) שנתאווה הקב"ה שתהיה לו דירה בתחתונים. הטעם השני: בשם הזהר הקדוש (כא דף מב): "בגין דישתמודעון ליה" – היינו שברא בריאות כדי שנכיר אותו דרך הספירות שלו, (ע"ש). הטעם השלישי: ביאר האריז"ל בריש עץ חיים (שער א' ענף א'), שהקב"ה נקרא בשמות ארץ אפים רחום וחנון ודיין, ולכן ברא את הבריות, שעל ידם מתקיים רחמנותו וכל שאר שמותיו הקדושים במידותיו. הטעם הרביעי: בשביל מלכותו היות שאין מלך בלא עם, ולכן צריך לברוא בריות שימליכו אותו עליהם.

קשה, הרי גם על הקב"ה נאמר שאנחנו ממליכים אותו

יד. וכעין זה כתב גם רבינו בלקוטי מוהר"ן (תורה י"ז אות א'), וז"ל: עָקֵר בְּחִינַת הַמְּלָכוּת, הוּא רַק עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל, שִׁמְקַבְּלִין מְלָכוּתוֹ, כִּי אֵין מֶלֶךְ בְּלֹא עָם, עַכ"ל. והרי שגם במלכותו של הקב"ה, היא נעשית

ההתחלה יש עליו לתורת החסידות. הנקודה של תורת החסידות, הוא לקחת את סודות תורת הקבלה, והתורות הנוראות שגילה רבי שמעון בר יוחאי והאריז"ל, ללמד אותם בדרך עבודת ה', ולא רק בגדר סודות התורה. עד שכל יהודי ויהודי באשר הוא, יוכל לעבוד את ה' בדרך הגבוהה הזאת.

אמירת מזמור "לה' הארץ ומלוואה" בראש השנה

ז. היום בעזרת ה' נלמד שלוש תורות של הבעל שם טוב, ונראה איך הם קשורות לעבודה שלנו בראש השנה. ליל ראש השנה וגם ביום אחרי מוסף אומרים את מזמור הפרנסה (תהלים פרק כד): "לְדָוִד מְזֻמָּר לֹהֵ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהָ תִבֵּל וַיִּשְׁבִּי בָהּ וכו'" – שאלו את הבעל שם טוב הקדוש, מה הענין שאומרים את המזמור הזה בכוונה גדולה ועצומה – ארבע פעמים בשני ימי ראש השנה?

גם ידוע שזהו המזמור של הפרנסה, וכל שנה קונים את פתיחת ההיכל של הפרנסה – שאז אומרים את המזמור הזה – בדמים מרובים לצדקה, כי יש בו סגולה גדולה לאדם שיזכה לפרנסה טובה במשך כל השנה כולה, כמו שכתוב שם בפסוק (שם ה): "יִשָּׂא בְרַכָּה מֵאֵת ה' וְצִדְקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ" – שזה פרנסה וברכה ושפע מאת השם יתברך. ומיד נבאר קשר ענין זה לתורת הבעש"ט.

איך מבקשים מה' מחילה הרי 'מלך שמחל על כבודו אינו מחול'

ח. ואמר הבעל שם טוב, להסביר את הקשר בין מזמור זה – לראש השנה במילים של הפסוק: "לֹהֵ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהָ תִבֵּל וַיִּשְׁבִּי בָהּ", כי יש הלכה מפורשת בגמרא (קידושין לב, וכתובות יז, וסנהדרין כ): "מלך שמחל על כבודו – אין כבודו מחול", והנה ענין יום ראש השנה – הוא יום שבו מכתירים את הקב"ה למלך עלינו, ואם כן איך אנחנו מבקשים סליחה וכפרה בראש השנה, הרי הקב"ה הוא המלך, ומלך לא יכול למחול על כבודו, (וזה הסיבה שכל הפוגע בכבוד המלך, חייב מיתה גם אם המלך מוחל לו).

הטעם שאין כבוד מלך מחול - כי אין זה הכבוד שלו

ט. ומתריץ הבעש"ט: הכלל הזה הוא דווקא במלך בשר ודם, ולא בהקב"ה מלך העולם. כתוב ב'פרקי דרבי אליעזר' (פ"ג) "אין מלך בלא עם" – המלך מולך על ידי העם שממליכים אותו, ולכן דווקא במלך יש בחינת 'שפלות', וכמו שאומר דוד המלך (שמואל ב' ג, כב): "וְהֵייתִי שָׁפֵל בְּעֵינֵי וְעַם הָאֲמָהוּת אֲשֶׁר אֶמְרֶתֶ עִמָּם אֶכְבְּדָהּ" – ספירת המלכות נמשלה ללבנה, על הלבנה נאמר (זוהר ויחי רלה). 'לית לה מגרמה כלום' כי אין לה אור עצמי אלא היא מקבלת את אורה מהשמש, וכן המלך אין לו מלכות מצד עצמו, אלא את המלכות הוא מקבל על ידי העם שהם ממליכים אותו. ולכן המלך לא יכול למחול על כבודו, מפני שזה לא הכבוד שלו, אלא זהו כבוד העם – ועל דבר שאינו שלו, הוא אינו יכול למחול. נמצא, שבועמק מה שהמלך לא יכול למחול על כבודו, זה מחמת חולשתו, שאין לו מלכות מעצמו, אלא מכח העם.

הקב"ה יכול למחול על כבודו - כי הכבוד הוא שלו

י. אומר הבעש"ט: כל זה במלך בשר ודם שאין לו מלכות מעצמו, אבל אצל הקב"ה המלכות היא שלו מצד עצמו, והוא מלך גם בלי

החטאים שלו בוראים משחיתים שלוקחים לו את הפרנסה. ולכן בראש השנה אנחנו אומרים להקב"ה "לה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהָה", רבש"ע, הכל שלך ולא שלנו, כי אם זה שלנו, הם לוקחים לנו את השפע, כי חטאנו ובראנו מזיקים שהם ילדים שלנו, והם לוקחים לנו את הפרנסה, אבל אנחנו מודים לפניך ה' – ששום דבר לא שלנו אלא הכל שלך, ולכן אין להם רשות לקחת את השפע שלנו. ואתה תתן לנו ישירות את השפע, באופן כזה שאין להם רשות לגעת בו, כי זה שפע קדוש שלך.

תן לנו את השפע בעל מנת שאין רשות למזיקים לגעת בו

יח. הנושא הזה קצת נוגע לדף היומי של היום (קידושין דף כב:), יש מחלוקת בין רבנן לרבי מאיר האם העבד יכול לפדות את עצמו בכסף ולהשתחרר, לפי רבי מאיר: 'עֶבֶד פְּנֵעָנִי... קוֹנֶה אֶת עַצְמוֹ בְּכֶסֶף עַל יְדֵי אַחֲרָיִם' – ופירש"י: מפני שאין קנין לעבד בלא רבו כלל, ומה שקנה עבד קנה רבו. וַחֲכָמִים אֹמְרִים: בְּכֶסֶף עַל יְדֵי עַצְמוֹ... וּבְלֶבֶד שֵׁיחָא הֶכֶסֶף מִשָּׁל אַחֲרָיִם – ולפי דעתם יש קנין לעבד גם בלי רבו, אלא שמכיון שלעבד אין כלום משלו, ומציאתו ומתנתו הכל של רבו. לכן צריך הכסף של פדיונו משל אחרים, וכדי שלא יזכה בו רבו, צריך לתת לו על מנת שאין לרבו רשות בו. ואנחנו אומרים להקב"ה, שתתן לנו את השפע שלך, על מנת שאין רשות לסטרא אחרא לגעת בו. ואז תהיה לנו פרנסה ברווח גדול, באופן שאין לשום משחית רשות לגעת בשפע של הקב"ה.

ולכן במזמור הזה שאנחנו אומרים "לה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהָה תִּבְּל וַיִּשְׁבִּי בָהּ" – ומודים ואומרים שכל השפע שלו ולא שלנו, אזי אין רשות למזיקים שנבראו בחטאינו לקחת מהשפע הזה, כי כל רשותם הוא רק לקחת ממה שהוא שלנו – שהיות שאנחנו בראנו אותם בחטאינו, אנחנו צריכים לפרנס אותם, והם לוקחים לנו את הפשע. אבל עתה שאנחנו מודים שהכל של הקב"ה, אין להם רשות לגעת בזה. ומיד אנחנו מבקשים, שיתן לנו הקב"ה את השפע והפרנסה, באופן של על מנת שאין רשות למזיקים לגעת בזה.

מחשבה פוסלת את הקרבן, וגם את התפילה

יט. נעבור לעוד תורה נפלאה של הבעל שם טוב הקדוש, שיש בה חידוש גדול. כתוב בגמרא בברכות (דף כו:) "תפילות כנגד תמידים תקנום" – התפילות נתקנו כנגד הקרבנות. ואם כן, כמו שמחשבה זרה פוסלת את הקרבן – כך היא פוסלת את התפילה. דהנה אדם שחושב מחשבה של פיגול – לאכול את הקרבן חוץ לזמנו הקרבן פסול והאוכלו חייב כרת, שנאמר: (ויקרא יט, ז): "פִּיגוּל הוּא לֹא יִרְצָה וְאֶכְלֵוּ עֹנֵוּ יִשָּׂא כִּי אֶת קֹדֶשׁ ה' חָלַל, וְנִקְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּיקָה", ויש כאן דבר פלא, שאפשר להגיע לאיסור כרת ע"י מחשבה, כי ע"י שאדם חשב מחשבה קטנה – לאכול קרבן יותר מזמנו, כגון בקרבן תודה שנאכל ליום אחד, חשב לאכול אותו לשני ימים, הוא כבר גרם שמי שיאכל את הקרבן הוא חייב כרת – וזה הכח הגדול שיש במחשבה.

ביום ראש השנה מעלים את כל התפילות הפסולות

כ. אומר הבעל שם טוב: כמו שמחשבת פיגול פוסלת את הקרבן – והתפילות הן כנגד הקרבנות, א"כ כשאנחנו מתפללים כל השנה

על ידי ישראל דוקא, ובפרט עיקר המלכת הקב"ה עלינו הוא בראש השנה, ואיך זה מתסדר עם דברי הבעש"ט הנ"ל.

מתרצים קושיא עם קושיא יותר חזקה

טו. ידועה דרכם של היהודים, שמתרצים קושיא – על ידי קושיא יותר חזקה. פעם שאלו יהודי, למה כששואלים יהודי שאלה הוא עונה בשאלה? אותו יהודי מיד ענה: 'למה לא?... וגם את השאלה הזו נתרץ על ידי שאלה יותר קשה: הרי ה' יתברך הוא שלם בכל שלמות, וכיון שכן, אם נגיד ש'אין מלך בלא עם', אז ח"ו אנחנו מייחסים לו איזשהו חיסרון, שהוא צריך את העם כדי למלוך, וזה לא יתכן!

והתשובה שנאמר תענה על שתי השאלות גם יחד. אך לפני כן כיהודים טובים נוסף עוד שאלה: הרי כל מה שעושים בראש השנה הכתרה למלך, זה בגלל ש'אין מלך בלא עם', וזה עצמו קשה על הבעל שם טוב, שאמר שכל זה רק במלך בשר בדם אבל אצל הקב"ה הוא מלך גם בלי עם, ואם כן למה אנחנו צריכים לעשות הכתרה למלך?

כשהקב"ה יורד אלינו אזי הוא בבחינת 'אין מלך בלא עם'

טז. והתירוץ לכל השאלות: אנחנו מתפללים בראש השנה: "מִלֶּךְ עַל כָּל הָעוֹלָם בְּלוֹ פְּכֻבּוּדָךְ", כשהקב"ה רוצה למלוך עלינו, הוא כביכול יורד אלינו, והוא מתנהג איתנו מעין מלכות בשר ודם, וכביכול יורד למציאות – ש'אין מלך בלא עם', וזו הסיבה שאנחנו צריכים להכתיר אותו כביכול בראש השנה. ואז המצב שלנו קשה, כי כביכול הוא לא יכול למחול לנו, שהרי מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול. ולכן אומר הבעל שם טוב, שאנחנו מיד מזכירים להקב"ה בראש השנה, את המציאות של קודם הבריאה, שבאמת אתה הקב"ה לא צריך אותנו, ואתה מלך גם בלא עם, ואז אתה יכול למחול לנו, והוא מלך שמחל על כבודו – שכבודו מחול!

יוצא מכאן דבר נפלא: כשאנחנו מתחילים את ראש השנה, אנחנו מכתירים את הקב"ה, וכל ההכתרה הבאה מאיתנו – מ'העם', אבל זה בבחינה של ירידה כלפי מעלה, כי זה כעין מלכותא דארעא (מלכות הארץ) ש'אין מלך בלא עם', ולכן ההכתרה הזאת היא קשה לנו, כי מלך שמחל על כבודו – אין כבודו מחול, ואנחנו בבעיה, איך נבקש מהקב"ה שימחל לנו על העוונות?

ולכן מיד אחרי שאנחנו מכתירים אותו, בסוף התפילה אנחנו אומרים פרק "לְיְהוָה מְזִמּוֹר לֵה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהָה" – ומסביר הבעש"ט: שאנחנו אומרים להקב"ה – אתה לא צריך אותנו, אתה מלך בלא עם, אתה מלך מצד המציאות שלך, ומלך שאינו תלוי בעם – יכול למחול על כבודו. וזה ממש פלא – שמצד אחד יש הכתרה כביכול מצידנו להקב"ה בראש השנה, ומצד שני מיד אנחנו אומרים להקב"ה שהוא מלך בלעדיו. ואי ההכתרה מצידנו, היא גבוהה יותר, כי אנחנו מגלים שאתה הקב"ה לא צריך שום עם.

אנחנו מודים שהכל של הקב"ה ואין רשות למשחיתים לגעת בזה

יז. ולמה זה המזמור של הפרנסה? כי זה שבן-אדם חסר לו בפרנסה, הסיבה לזה – אומר רבינו בליקוטי מוהר"ן (תורה קמ"א ח"א) בגלל שכל

רצונו לומר שלא להתפלל בכונה פראי, אף ורק שתהיו אצלי על ראש השנה יהיה אף שיהיה וכו' ובאמת כל דברים אלו הנ"ל הם רק דמיונות ופתוים של הבעל דבר, כי תודה לאל נראה בחוש שעל פי הרב מתפללין יותר בכונה בכלל הקבוצה הקדושה על ראש השנה, ממה שהיה מתפלל בביתו.

ואני אומר את כל הדברים האלה, כדי לחזק אותנו, כי כולנו מתאמצים וטורחים מאוד על הנסיעה לראש השנה, ומוציאים הרבה מאוד מעות בשביל הנסיעה לראש השנה, (השנה הממוצע של ההוצאה על כל הטיסות, והנסיעות, והאיכל הוא 1500 דולר ויותר). א"כ שצריך לעשות את המכה בפטיש שזה העיקר, וזה הכוונה החזקה בתפילות בראש השנה – להתפלל בכונת הלב, ולפחות יום אחד בשנה להתפלל כמו שצריך, ולתקן את כל התפילות של כל השנה.

להשים לב היטב על השינה לא להיות עייף בראש השנה

כה. וצריך להשים לב על השינה, לישון טוב בלילה כדי לאגור כח שאני יוכל להחזיק מעמד ולהיות מרוכז בתפילה, כי העייפות והחולשה זה הדבר הכי נורא שיכול להפריע בתפילה, וכך בעז"ה זוכים לתפילה בכונה בראש השנה. ולכן לא לאחר בסעודת הלילה, אפילו שיושבים כל החברים ביחד, ונעים לדבר דברי תורה וכו', ולשיר. אבל השעון רץ, וקמים מוקדם בבוקר להספיק מקוה ולהתפלל בנץ, ואז עייפים בתפילה. לכן החכם עיניו בראשו, להיזהר מהיצר הרע הזה.

בראש השנה צריך להאמין ולחשוב שהוא יוצא זכאי בדין

כו. התורה השלישית של הבעל שם טוב שנלמד היום בעזרת ה'. הבעש"ט צוה שביום ראש השנה לא יעלה אדם בשום פנים ואופן ח"ו במחשבתו שמא לא דנים אותו לטובה, אלא יהיה בטוח במאה אחוז שהוא נידון לשנה טובה ומבורכת. ובאמיתות זב גם מה שרבינו אומר בשיחות הר"ן (שיחה כ"א), וז"ל: בראש השנה צריכין להיות חכם, שיחשוב רק מחשבות טובות – שייטיב השם יתברך עמנו וכו', וצריכין להיות שימת בראש השנה, ע"כ. והבעל שם טוב מסיים וז"ל: ונאמין שייצא בפי טוב, ובכח האמונה – ממשיך שיהיה בך, ע"כ. כלומר, תאמין שיצאת בדין הכי טוב שיש, ובכוח האמונה הזאת תזכה להמשיך עליך שיהיה לך כך.

קריעת ים סוף היתה רק בזכות האמונה

כז. ומהו היסוד לדבר הזה? כשעם ישראל יצאו ממצרים והגיעו לכיוון ים סוף, מצרים רדפו אחריהם, והיינו מוקפים מכל הצדדים, מצד אחד ים סוף, מצד שני המצרים מתקרבים, ומצד שלישי מדבר עם חיות רעות, ואז כתוב (שמות יד, ט): "וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה'", ומשה רבינו עמד בתפילה לה', ואז אומר לו הקב"ה: "מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו", אומרים חז"ל במדרש (שמות רבה כא, ח): "רבי אומר: אמר הקב"ה: "כדאי היא האמונה שהאמינו בני ישראל שאקדע להם הים וכו' האמינו כי והלכו אחר משה".

בזמן קריעת ים סוף היה קטרוג גדול מאוד על ישראל

כח. מבואר במדרש, שרק בזכות האמונה עברנו את הים, אבל בלי זכות זאת, לא היינו יוצאים מהקטרוג הגדול שקטרוג השר של מצרים

תפילות עם מחשבות זרות, הן ג"כ נקראות 'פסולי המוקדשין', והן נזרקות למקום 'פסולי המוקדשין' ולא מעלים אותן למעלה. ומה קורה עם כל התפילות האלו? אומר הבעש"ט: כשמגיע יום ראש השנה, בכל תפילה שמתפללים בראש השנה, אנחנו מתקנים ומעלים את כל התפילות של כל השנה שלא היו בכוונה. בערבית של ראש השנה בכונת הלב – מעלים את כל תפילות ערבית של כל השנה, וכן בתפילת שחרית – מעלים את כל השחרית של כל השנה, וכן בתפילת מוסף, וכן בתפילת מנחה.

כיצד יתכן בכלל לתקן תפילות שכבר נפסלו

כא. מה הסוד בדברי הבעש"ט? הרי זה חידוש מאוד גדול, כי איך יכולים בראש השנה להצליח לעשות דבר כזה, לעלות תפילות שהם בבחינת 'פסולי המוקדשין', הרי בקרבן אם חשבו בו מחשבת פיגול הקרבן פסול ואין לו שום תקנה, ואם תפילות הן כנגד הקרבנות, איך יתכן שנותנים לנו הזדמנות לבוא בראש שנה ולתקן ולהעלות את כל התפילות שלא בכוונה?

כל השנה היא במידות, וראש השנה במוחין

כב. וכדי להבין את זה, נקדים את דברי האר"י ז"ל: כל חודשי השנה הם מסודרים לפי שש ספירות של המידות חג"ת נה"י – תשרי בחסד, חשוון בגבורה, כסלו בתפארת, טבת בנצח, שבט בהוד אדר ביסוד. ושוב ניסן בחסד, אייר בגבורה, סיון בתפארת, תמוז בנצח, אב בהוד, אלול ביסוד. ואיפה משלימים את הפרצוף של כל חודשי השנה? אומר האר"י: בשני ימי ראש השנה, שהם כנגד המוחין – כתר, חכמה ובינה. ויוצא שהמוחין של כל השנה כולה, הם ביומיים של ראש השנה, ולכן זה נקרא 'ראש השנה', כי המוחין הם בראש ראש השנה – הוא ראש של כל השנה.

וממילא מובן, כשכל השנה פוגמים בתפילה במחשבה, אנחנו פוגמים רק בספירות התחתונות. ויש כלל כשמעלים את הדבר למקום יותר גבוה, שם אפשר לתקן אותו. ולכן, כל התפילות של השנה שהן נמצאות במידות – חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, יכולים להתקן בראש השנה, כשאנחנו עולים למוחין – כתר חכמה ובינה, כי המוחין שהם בחינת 'מחשבה' מבררים ומזככים את הכל מתברר, וכמו שאומר הזוהר (פקודי דף רנד:) הכל נתקן במחשבה.

להתאמץ מאוד לכוון בתפילות ראש השנה שמתקנים הכל

כג. ולכן כל אדם ישתדל מאוד להתפלל בכבוד ראש ובכוונה גדולה ביום ראש השנה, כי אז יכולים להעלות את תפילות כל השנה. ברוך ה' בראש השנה אנחנו נוסעים לאומן, ומגיעים לצדיק האמת, ובמקום הקדוש הזה יש סיעתא דשמיא גדולה להתפלל בכוונה גדולה. רבינו כותב בחיי מוהר"ן (אות ת"ד) על אחד שאמר לו שקשה לו לבוא אצלו בראש השנה, משום הדוחק שאין לו מקום טוב לעמוד בבית המדרש להתפלל, ואין לו אכסניה טובה לאכול ולישון, ולכן דעתו מבולבלת ולא יכול להתפלל בכוונה.

באומן ראש השנה יש סיעתא דשמיא גדולה לתפילה בכוונה

כד. השיב לו רבנו זכרונה לברכה בזה הלשון, אם לאכל אם שלא לאכל, אם לישון אם שלא לישון, אם להתפלל אם שלא להתפלל

ראשונה : אומרים להקב"ה: "לה' הארץ ומלאכה תבל וישיבי בה" אתה לא צריך את העם שימליכו אותך, אתה מלך מעצמך, וכיוון שכן, אתה יכול לסלוח לנו, כי מלך כמוך יכול למחול על כבודו. תורה שניה: בראש השנה אנחנו מעלים את כל התפילות של כל השנה שהיו בלי כוונה, שהיו בחינת 'פסולי המוקדשים', ומעלים אותם למוחין, כי יום ראש השנה הוא במוחין, ושם נתקן הכל. תורה שלישית: צריך לחשוב רק טוב בראש השנה, ותאמין בקב"ה שהוא טוב ומיטיב לכל, ושתצא זכאי בדין, ובזכות זה תזכה שתהיה לך שנה טובה ומתוקה – לחיים טובים ולשלום ברוב ברכה והצלחה.

שיהיה בעל תוקע מומחה ירא שמים מרבים

לא. ועכשיו נעבור לתורות של הנכד הקדוש של הבעש"ט הלא הוא רבינו הקדוש זיע"א. שבוע שעבר דיברנו על עיצומו של יום של ראש השנה, וכעת נדבר על הענין המרכזי בראש השנה – מצות תקיעת שופר, וכמו שכתוב בתורה (במדבר כט, א): "יום תרועה יהיה לכם". רבינו אומר בליקוטי מוהר"ן (תורה ה' סוף אות ג) שמי שזוכה לשמוע תקיעת שופר מאיש ירא וחרד לא יתיירא מרעמים כל השנה כולה. ולכן מאוד להזהר ולדקדק שהבעל תוקע יהיה אדם ירא שמים. קודם כל כמובן שידע לתקוע טוב, שנשמע מהשופר מאה ואחד כפי ההלכה, וכפי הידור ההלכה, שנשמע מהשופר מאה ואחד קולות. כשיש בעל תוקע מומחה אתה שומע 101 קולות נקיים, בלי טעויות ובלי חזרות, כשכל קול נשמע באופן ברור נקי ויפה. איזה תענוג לשמוע כך קול שופר. ומבעל תוקע כזה שיש לו יראת שמים וירא וחרד מיום הדין כראוי.

לא נבראו רעמים אלא לישר עקמומיות שבלב

לב. ואומר רבינו, וז"ל: ומי ששומע תקיעת שופר מאיש ירא וחרד, בודאי לא ידאג כל השנה מרעמים, כמו שכתוב: (במסוף ר"ה) "בקולות ובקקים עליהם נגלית, ובקול שופר עליהם הופעת", שבקול השופר הופיע עליהם מקולות ובקקים, עכ"ל. וההיגיון בזה – כמו שמתבאר מדברי התורה שם ע"פ הגמרא בברכות (דף נט.) שאמרת: "לא נבראו רעמים אלא לישר עקמומיות שבלב", הלב יש בו עקמומיות, ואז מה קורה? פתאום מגיע איזה רעם מתפוצץ, האדם נבהל ומקבל יראה, אמנם אנחנו לרוב לא כל כך מפחדים מרעמים, אבל מי שנמצא בשטח פתוח ומתחילים ברקים ורעמים, אתה מרגיש פחד עצום, וצריך לפחד יותר מהברק מאשר מהרעם, ידוע שבעולם כל שנה מתים כעשרת אלפים אנשים מ'מכת ברק'. עכ"פ הרעמים באים כדי ליישר את העקמומיות שבלב. אבל אם שמעת קול שופר בראש השנה מאיש ירא וחרד, הלב שלך ישר, כבר אין לך עקמומיות בלב, ואתה לא צריך רעמים.

רעמים זה כולל את כל הגבורות והדינים

לג. ענין זה של הרעמים נוגע אלינו, רבינו מביא את הפסוק (איוב כו, יד): "ירעם גבורותיו מי יתבונן" – רעם זה בחינת גבורות, כל הגבורות והדינים שיש במשך השנה – זה בחינת 'רעמים'. כשאדם מקבל משהו לא טוב במשך השנה (הודעת קנס, או מיסים או הודעה מהרופא על מצב הבריאות וכו'), זה נקרא שהוא שמע רעם לא טוב, הוא שומע קול שעושה לו צער, וזה בחי' גבורה שעושה לאדם יראה ופחד. אבל

והס"מ על עם ישראל, כמובא שם במדרש (באות ו'), וז"ל: בשעה שיצאו ישראל ממצרים עמד סמאל המלאך לקטרג אותך, אמר לפני הקדוש ברוך הוא: "רבונו של עולם עד עכשיו היו אלו עובדים עבודת פוכבים, ואתה קורע להם את הימים!"

הס"מ שואל: מה פתאום אתה מצרים אתה מטביע, ולישראל אתה קורע את הימים? או שכולם טובעים או שכולם ניצלים. וזה מאוד מעניין, שהשר של מצרים מוכן להתאבד – (תמות נפשי עם פלשתים) מרוב השנאה שלו לעם ישראל, הוא מוכן שכולם יטבעו בים, העיקר שלא יהיה עם ישראל. עד היום עובד הראש של הגוי, ובפרט הישמעאלים, יהודי אף פעם לא ידבר ככה, הוא יבקש שכולם ינצלו וגם הוא ינצל, אבל השר של מצרים לא אכפת לו שלא ישאר מהאומה שלו שום דבר, ואומר 'אור שכולם יטבעו'.

ומרוב ריבוי הקטרוג, מה עשה הקב"ה? אומר המדרש: "מה עשה הקב"ה: מסר לו איוב שהיה מיעצי פרעה, דכתיב בו (איוב א, א): "איש תם וישר", אמר לו: הנו בידך. אמר הקב"ה: עד שהוא מתעסק עם איוב – ישראל עולים לימים ויוצאים, ואחר כך אציל את איוב, עכ"ל. כי כיון שראה הקב"ה שהס"מ מקטרג, ומה לעשות הוא דיבר לענין בקטרוג שלו – ש'הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה'. ואז הקב"ה הסיח את הדעת של הס"מ שהוא השטן, ושולח אותו להתעסק עם איוב, ותעזוב את הבנים שלי עם ישראל.

"זכרתי לך חסד נעוריך"

כט. והסוד שבזכות ניצלנו, הוא אמונה בה', כמו שכתוב (ירמיה ב, ב): "כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". כמו בעל שזוכר לאשתו את החסד שעשתה איתו כשהיתה כלה צעירה, איך האמנת בי והתחתנת איתי, הלכת אחרי. איך בימים הראשונים גרנו ביחידת דיור קטנה, וחיכת אלי ועודדת אותי, ואמרת לי: בעז"ה, עוד נגיע לדירת חמשה חדרים, ואפילו שהיו קשיים עברנו אותם ביחד באהבה ושמחה. כשאדם זוכר את המחשבות האלו מתרבה בו האהבה לאשתו. וכך אומר הקב"ה, למרות שחטאתם בזמן בית ראשון, אבל עדיין אני זוכר איך שיצאתם ממצרים, הלכתם אחרי למדבר בארץ לא זרועה, יצאנו 600,000 גברים מלבד נשים וטף, לא שאלנו שום שאלות, מה יהיה, מה נשתה מה נאכל, איך נחיה וכו', והלכנו אחרי ה' בעיניים עצומות. ואומר הקב"ה: בודאי היא האמנה שהאמינו בי ישראל שאקדע להם הימים".

אותו יסוד גם כאן, אומר הבעש"ט: אם אתה מאמין באמונה אמיתית ושלמה שהקב"ה רחום וחנון, והוא טוב ומטיב – אתה מסודר בראש השנה. אבל אם ח"ו אתה חושב מחשבה לא טובה שאוי ואבוי מה יהיה איתי, ולהיות בפחדים וברעדות שח"ו ידונו אותך לרעה, ואתה נכנס למחשבות כאלו, אומר הבעש"ט שזה פגם באמונה, ובגלל הפגם באמונה, אין זכות בדין, ולכן העיקר בראש השנה זה לחשוב מחשבות טובות, שדנים אותי רק לטובה.

סיכום ג' תורות של הבעש"ט

ל. ונסכם את שלוש התורות הללו – שכל אחת יותר יפה מהשנייה – בקצרה כדי שנוכל לזכור אותם בעבודה של ראש השנה. תורה

מקור לכל הדרוש הזה – שיום ראש השנה הוא בחינת התעוררות מהשינה, וזה מגיע מרוח הקודש של הרמב"ם. כי ענין זה מבואר בפרי עץ חיים (שער השופר פרק ה'), וז"ל: בענין השינה: נלע"ד ששמעתי ממורי זלה"ה, שהטעם לפי שעד התקיעות (פרצוף זעיר אנפין) הוא ישן, כמבואר אצלנו, ועתה התעורר, וכמו שכתב הרמב"ם (הניל), כי תקיעות שופר לומר 'עורו ישנים משנתכם'.

ענין זה מזכיר את מה שרבינו גילה (תורה רפ"א), וז"ל: ויכולין לראות בהספד מה שבעל המחבר לא פנן לזה כלל, ע"כ. כי היות שצדיק גדול חיבר את הספר, רוח הקודש מתגלה עליו, ומתלבשים בתוך אותיות כתיבתו צירופים כאלו, שמגלה בהן חידושי תורה כאלה מה שלא כיוון המחבר.

השינה שממנה מתעוררים מרומזת בתורה באדם הראשון

לז. הנקודה הזאת שראש השנה זה התעוררות מהשינה, זה מהבחינה של מה שנעשה בראש השנה הראשון – בבריאת האדם, כמו שכתוב (בראשית ב, כא): 'ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם וישן, ויקח אחת מצלעותיו ויסגר בשר תחתנה', ומיד כתוב (שם, כב): 'ויבן ה' אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאישה ויבאה אל האדם'. ומתי כל זה היה? ביום ראש השנה. שהרי יום ראשון של הבריאה – היה ביום כ"ה באלול, יוצא שיום השישי שבו נברא האדם הוא בדיוק ביום ראש השנה.

יום הדין בראש השנה והרחמים שבו, הם מזמן אדם הראשון

לח. כמבואר כל זה במדרש (ויקרא רבה כט, א), וז"ל: בפתשיעי (שעה תשיעית ביום השישי שבו נברא אדם הראשון) נצטנדה, בעשירי עבר (ואכל מעין הדעת), באחד עשר נדון בשנים עשר יצא בדימוס (יצא מן הדין ברחמים). אמר הקדוש ברוך הוא לאדם: זה סימן לבניך, כשם שעמדת לפני בדין היום ויצאת בדימוס, כך עתידין בניך לעמוד לפני בדין ביום זה, ויוצאין לפני בדימוס אימתי 'בחדש השביעי באחד לחדש' (ויקרא כג, כד).

אין בתורה סיפורים ח"ו אלא רק סודות עליונים

לט. ולכן כל כך חשוב לספר בתורה איך נבראה האישה, שהקב"ה הפיל עליו תרדמה ואדם ישן והקב"ה לקח לו מהצלע וברא אשה. ואמר הוזהר (בהעלותך דף קנב) שבכל מילה שכתובה בתורה יש בה סודות של התורה, וז"ל (בתרגום): רבי שמעון אמר, אוי לאיש שאמר שתורה זו באה להראות ספורים בעלמא ודברי הדיוטות... אלא כל דברי התורה – דברים עליונים הם וסודות עליונים, ע"כ. והסוד כאן, שענין התרדמה שהיתה באדם הראשון, זה ממשיך בכל יום ראש השנה יש בחינה של תרדמה, ולא רק בפרצופים העליונים, אלא אצל כל אחד ואחד, והשופר הוא מעורר את האדם.

ראש השנה - התעוררות מהשינה, הוא זמן השידור

מ. ונבאר יותר: במעשה אדם הראשון, ע"י השינה זכה האדם לבת זוגו. כי בראש השנה זה הזמן לזכות לבת זוג. חודש אלול מזלו בתולה, עדיין הבתולה היא לבד, עוד לא היתה חתונה, (מקובל בישיבות שלא מתחתנים באלול), ואז מגיע ראש השנה, שהוא בחינת התעוררות מהשינה, והתעוררות מהשינה זה השידוכים.

מי שזוכה לשמוע תקיעת שופר מאיש ירא וחרד – הוא זוכה לא להתירא מרעמים כל השנה, מכל הרעמים הרעים שבאים במשך השנה שהם גבורות ודינים. וזו עצה מאוד טובה של רבינו להינצל מקולות הגבורות והדינים של הרעמים. ואם אתה זוכה בשעת תקיעת שופר לכוון את התורה הזאת של רבינו, שהשומע קול שופר מאיש ירא וחרד לא מתיירא מרעמים, זה נותן תוקף יותר לסגולה זאת להועיל שלא יתיירא משום גבורות ודינים כל השנה.

קולות השופר הם בחינת קול עזות דקדושה

לד. ונלמד עוד תורה של רבינו בענין 'תקיעת שופר', רבינו אומר בליקוטי מוהר"ן (תורה כ"ב ח"א אות ה') שקול השופר הוא קול שיש בו עוז, וז"ל: ובחינת קול התקיעות הוא בחינת 'מקול אנתתי' – והוא משבר גופו של אדם (ברכות דף נח), בבחינת (עמוס ג, ו) 'אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו', ועל ידם יוכל לבוא לרועים (שהם השבעה רועים כללות מנהיגי הדור). וזה בחינת 'תקיעה, שברים, תרועה'. 'תקיעה' – הם הקולות – 'קול עז' (תהלים סח, לד). 'שברים' – שעל ידם נשבר עזות הגוף בנ"ל. 'תרועה' – בחינת (שמואל ב' ה, ב) 'ואתה תרעה את עמי הנ"ל, שהם הרועים דקדושה, שאי אפשר להתקרב להם כי אם על ידי עזות דקדושה, שהם בחינת קולות דקדושה, בחינת קול שופר, עכ"ל.

נמצא, שבשמיעת השלוש קולות של השופר יש שלוש עבודות: שמיעת התקיעה נותנת עזות דקדושה. השברים – שוברים את עזות הגוף, כי כנגד עזות דקדושה יש עזות דסטרא אחרא שהיא לא טובה, וזה מה שהתנא אומר: "עז פנים לגיהנם, ובשפת פנים לגן עדן" ותרועה – זה בחינת השבעה רועים דקדושה, וכמובא במדרש (בראשית רבה נט, ה): "דוד רוען של ישראל, שנאמר (דברי הימים א' יא, יב): 'אתה תרעה את עמי ישראל', ע"כ. להתחבר עם שבעת הרועים הקדושים, שהם האושפיון: אברהם, יצחק, יעקב, יוסף, משה, אהרן, דוד המלך. (יש כמה שיטות איך לסדר אותם, אך לפי הוזהר זה סדר שבעת הרועים).

השופר הוא התעוררות מהשינה

לה. עוד כתב רבינו בענין השופר בתורה ס' (אות ט'), וז"ל: וזה בחינת שופר, כי שופר הוא בחינת התעוררות השנה, כמובא בספרים (רמב"ם תשובה ג, ד) ששופר מרמז בחינת 'עורו ישנים מתרדמתכם', ע"כ. הלשון הנפלא והידוע של הרמב"ם הוא: אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזרת הכתוב, רמז יש בו, כלומר: 'עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה. וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן, ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל. הביטו לנפשתיכם, והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזב כל אחד מכם דרכו הרעה'.

הרמב"ם בהלכה זו כיוון ברוח הקודש לסודות הקבלה

לו. הרמב"ם מדבר על התעוררות מהשינה שנעשית ע"י תקיעת השופר. בזמן הרמב"ם לא התגלתה עדיין תורת הקבלה, אבל יש לרמב"ם רוח הקודש, ובאמת יש הרבה הלכות ברמב"ם שמכוונות לפי סודות הקבלה, והאר"י ז"ל בעצמו מביא הרמב"ם הזה בתור

השידוכין נעשים אצל רבינו

באמת, כי כשהקב"ה לוקח לנו אנחנו בתרדמה, כלומר כשאדם הוא במוחין דקטנות, ובכעסים ועצבות וכו' – זה נקרא שהוא ישן, וכשאתה במוחין דגדלות אתה מבין שהכל לטובה. ואם אתה עדיין לא מבין, אתה מצטער או אפילו כועס, סימן שאתה רדום – תתעורר! וכשתתעורר תגלה שלא לקחו לך, אלא הביאו לך במתנה את האשה, תראה שהביאו לך שפע וברכה ופרנסה, הביאו לך את כל ההשפעות, לא לקחו רק נתנו, ובשביל זה צריך אמונה, כי בהתחלה לא רואים כך, בהתחלה עדיין בשינה, צריך בזמן השינה הרבה אמונה, אבל כשמתעוררים זוכים למוחין, ורואים את הכל בחוש, איך הכל לטובה.

גם זו לטובה וכל דעביד רחמנא לטב עביד

מה. וזה יסוד היסודות של תורת החסידות, לבוא ולראות את הכל במשקפיים טובות, ומה שכתוב בגמרא (תענית כא.) שנחום איש גזר אמר: "גם זו לטובה" – זה כפשוטו, ומה שאמר רבי עקיבא (ברכות ס:) "כל דעביד רחמנא לטב עביד" – זה כפשוטו, מתכוונים לזה בשיא הרצינות, ומה שאתה לא מבין זה בגלל שאתה רדום במוחין דקטנות, וחושב עדיין שלקחו לך משהו – וההיפך הוא הנכון לא לקחו לך, אלא רק היטיבו איתך. וזה מה שקורה בכל ראש שנה רק נותנים ונותנים לך, והכל בזמן הקדוש של תקיעת שופר, כל תקיעה ותקיעה שאנחנו שומעים, יש לה את הכוח העצום הזה להחזיר לאדם את המוחין דגדלות, ואת כל השפע שלו.

המלאכים מחפשים אחר האבדות

מו. ודבר נוסף מתורתו של רבינו, הוא לדעת שבזמן תקיעת השופר זה הזמן של מציאת האבדות – כל מה שאיבדנו כל השנה בחטאים שלנו, רבינו אומר (תניינא תורה פ"ח), וז"ל: ודע, שיש מלאך, ותחתיו פמה ממנים, וכלם אוזנים בידם שופרות, והם עומדים וחופרים תמיד, ומחפשים תמיד אחר אבדות. והם תוקעים תקיעה תרועה, ואחר כך חוזרים ותוקעים תקיעה, וכשהם מוצאים איזה אבדה, נעשה רעש ושמחה גדולה. כי יש פמה דברים אבודים, הינו מה שאובדים אבדות הרבה על ידי התאוות, בבחינת (תהלים קיב, ט) "תאנות רשעים תאבד".

וענין נעלם ונשגב זה, הובא גם בשיחות הר"ן (שיחה ק"פ), וז"ל: פעם אחת אמר לי רבינו ז"ל, שהיום נראה לו מלאך חדש וידע שמו, ויש תחתיו ממנים ויש להם שופרות בידם, והם תוקעים תקיעה, ואחר כך תרועה, ואחר כך חוזרים ותוקעים תקיעה. והם כלם חופרים ומבקשים אחר אבדות. כי יש דברים אבודים הרבה. וזה בחינת (תהלים קיב, ט) "תאנות רשעים תאבד" – ראשי תבות 'תר'ת' (סימן על תקיעה תרועה תקיעה, שתוקעים בשופר).

מי מחפש את האבדות המלאכים או הצדיקים

מז. ויש כאן מקום קושיא, הרי בלקוטי מוהר"ן (קמא תורה קפ"ח) רבינו מבאר שהאבדות נמצאות אצל הצדיק, וגם בתורה תניינא הנ"ל אחרי שרבינו דיבר על המלאכים שמחפשים אחר האבדות, רבינו אומר, וז"ל: ואפלו הצדיקים החופרים ומבקשים אחר אבדות, הם אובדים גם כן לפעמים, בבחינת (תהלים פג, יח) "יחפרו ויאבדו" – שאפלו החופרים אחר אבדות חוזרים ואובדים לפעמים.

מא. רבינו מחדש בחיי מוהר"ן (אות פ"ד) שהפסוק (דניאל ז, ט): תזה הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתב לבושה כתלג חור ושער ראשה כעמר נקא פ'רסיה ש'ביבין ד'י נזיר" – ראשי תבות 'שדכן'. יש שם בחיי מוהר"ן מעשה נפלא, וז"ל: ושמעתי שהולך ובא ראש השנה, והייתי מספק אם לחזור אם להתעכב שם, והייתי נבוך בדעתי, ואמרתי בלבי איך אשאר בכאן על ראש השנה, ואמרתי בדעתי לפי הגוף חלוש שיש לי למה לי לחזור, והייתי שם. ובאתי להפסא וראיתי שם ראש השנה ממש וכו', וראיתי שם שהיה חקוק על הפסא כל צורות של כל פרואי עולם, וכל אחד היה חקוק עם בת זוגו אצלו, ובשביל זה נעשין תכף שדוכים, כי כל אחד מצא שם וראה בת זוגו, ושאלתי מה יהיה פרנסתי, ואמרו לי שאהיה שדכן, והאש הקף סביבו, עכ"ל. והרי שבראש השנה אצל רבינו – שהוא השדכן, יש סגולה עצומה לזכות לשדוך.

כל מה שנעשה בעולם הוא שידוך וזיווג

מב. אבל באמת שידוך זה לא רק למצוא את הבת זוג שלי, אלא שידוך טוב – זה גם שלום בית עם אשתי, שיהיה לנו שלום כל השנה, שידוך טוב – זה הצלחת הביזנס שלך, שידוך טוב – זה התורה שלך, כל החיבורים שבועלם בכל התחומים, זה בחינת שידוך טוב. כל חיבור בעולם, גם בעולם המעשה, הוא ייחודים וזיווגים עליונים, וצורך גבוה, גם כשאתה עושה עבודה בגשמיות, או פועל משהו, או בונה משהו, הכל זה שידוכים, הרכבות וזיווגים, והכל נגזר בראש השנה, מה יהיה ואיך יהיה, ובפרט ע"י ההתעוררות מהשינה של תקיעת השופר.

כלומר, עד תקיעת השופר אנחנו רדומים, והתקיעת שופר מעוררת מהשינה, ואתה זוכה לקבל את הבת זוג שלך. ומה זה הבת זוג שלך? זה כל עבודת השם שלך למשך כל השנה ברוחניות, בגשמיות, בבריאות, בזיווג, בפרנסה – הכל מתעורר בזמן תקיעת השופר. וזהו הענין שכתוב על יום ראש השנה: "ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם וישן", בתחילה היה האדם בודד, ואז: "ויקח אחת מצלעתיו ... ויבן ה' אלהים את הצלע ... לאשה ויבאה אל האדם" – ה' לוקח לך משהו אבל הכל לטובה.

גם כשנראה שלוקחים לך באמת הכל לטובתך

מג. כתוב בגמרא (סנהדרין לט.) אמר קיסר רומי לרבן גמליאל: אלהיכם גנב הוא, דכתיב ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם וישן ויקח אחת מצלעתיו". אמרה ליה ברתיה (אמר בת הקיסר לרבן גמליאל): אני אענה לו. אמרה לו: תן לי שוטר כדי לתפוס גנב שגנב אצלינו, שאלה אותה מה גנבו, אמרה לו לקחו קיתון של כסף ושמו תחתיו של זהב. אמר לה למה, אני אוהב גנבים כאלה, שיקחו את כל הכלי כסף ויביאו לי כלי זהב, אמרה לו: אתה לא שומע מה שאתה מדבר? הקב"ה לקח לו צלע אחת והביא לו אישה.

מכאן יש ללמוד לכל החיי יומיום שלנו

מד. וזו כל הנקודה בהנהגה של הקב"ה איתנו, שכאילו הוא לוקח לנו משהו, אבל כל לקיחה היא רק לטובה, וצריך לחיות את זה

מכח הבחירה שלנו המלאכים מקדישים את ה'

נא. והתשובה: באמת התענוג של הקב"ה מהקדושה של המלאכים, בא ע"י הקדושה של עם ישראל שהיא באה מבחירה, ואז אנחנו נותנים כוח למלאכים, ומכח הבחירה שלנו, הם מקדישים את הקב"ה, ואז יש תענוג להקב"ה מהקדושה של המלאכים, והכל זה בזכות הקדושה שלנו. ואם אנחנו מבינים את העומק הזה, כל מה שנאמר פיוטים ובתפילות מוסף על הקדושה של המלאכים, הכל בעומק זה שבח לעם ישראל, כי הקדושה שלנו שבאה מבחירה היא הנותנת את הכח למלאכים להקדיש את ה'.

ביאור הבעש"ט בפסוק "ואתה קדוש יושב תהלות ישראל"

נב. למדנו השיעור שלוש תורות מהבעל שם טוב, וגם נסיים בתורה של הבעל שם טוב הקדוש והנורא. כתוב בפסוק (תהלים כב, ד): "ואתה קדוש יושב תהלות ישראל" – מה זה יושב תהלות ישראל? אומר הבעש"ט: שהפרנסה של הקב"ה זה ע"י תהלות ישראל. כשהבעל שם טוב היה עדיין נסתר, היה לו מנהג מעניין, הוא היה אוהב ללכת לפגוש יהודים, ושואל אותם: מה שלומך ר' יהודי? והוא עונה: 'ברוך ה' הכל טוב', 'ואיך הבריאות, ואיך האשה והילדים?' והיהודי עונה: 'תודה לאל חסדי ה' יתברך...' וכך היה הבעש"ט מרגיל בפי בני אדם לברך את הקב"ה, שיאמרו שבח ותהילה להקב"ה – שיש לי פרנסה, וכולם בריאים. וכך היה מנהגו ללכת בין האנשים ולשאול בשלום, כדי שכל הזמן יברכו את הקב"ה.

ומסופר שיום אחד הגיע הבעש"ט לאיזה בית המדרש והיה שם איזה גאון פרוש שיושב בצד כל היום עם טלית ותפילין, יושב ולומד תורה, ואף אחד לא העיז להתקרב אליו ולהפריע לו, וכשראה אותו הבעש"ט, ניגש אליו, ואמר לו: "מה שלומך רבי יהודי? ואותו תלמיד חכם השתיק את הבעש"ט, וסימן לו שהוא באמצע ללמוד, ושוב פעם שואל אותו הבעש"ט: 'איך אתה מרגיש יהודי? ואז שאל אותו 'ואיך הפרנסה שלך', וזה כבר הרגיו את אותו גאון.

פתאום אמר לו הבעש"ט: אתה יודע שאתה גונב את הפרנסה של הקב"ה? אותו ת"ח נבהל לשמע הדברים, (אחרי הכל כמה שהבעש"ט היה צנוע, מי שראה את האש שהיה בעיניים שלו, היה רועד מיד), וגם אותו גאון צדיק ומקובל ראה את העיניים של הבעל שם טוב שאומר לו שהוא גונב את הפרנסה של הקב"ה, הוא נבהל בלי להבין מה הבעש"ט רוצה ממנו, ושאל את הבעש"ט 'מה אתה אומר?! הסביר לו הבעש"ט: כתוב בפסוק שאומרים בשחרית בזבא לציון – 'ואתה קדוש יושב תהלות ישראל' – מה הפרנסה של הקב"ה? זה התהלות של ישראל, זה שיהודי ששואלים אותו 'מה נשמע', והוא אומר: 'ברוך השם' 'תודה לאל, הכל טוב', 'ישתבח שמו לעד' וכו' – זה התהלות והתשבחות האלו – הם הפרנסה של הקב"ה, ותדע שרק ע"י התהלות של ישראל – הקב"ה כביכול יושב. זה המתיקות והשמחה של הקב"ה – אל תיקח להקב"ה את הדבר הזה. וזה התורה הנפלאה של הבעל שם טוב, שכל יהודי שאומר ברוך ה', תודה להקב"ה, 'איזה טוב ה', 'אין עוד מלבדו' וכו' – הוא נותן תהילה ושבח להקב"ה. השם יזכנו ואמן.

שבת שלום ומבורך. עריכה: ליאור גבע

ועל כרחך צריך לומר שגם המלאכים וגם הצדיקים צריכים לחפש אחר האבדות, כי מלבד המלאכים הנ"ל שמחפשים אחר האבדות, גם הצדיק עושה תשובה גם על העבירות שלך (עי' חיי מוהר"ן ש"ד), וכך הוא מוצא את האבדות, וכשהוא דורש אותך שאינך רמאי הוא משיב לך את מה שאיבדת בעבירות שלך. וזה מלבד זה יש את האבדות מה שהאדם איבד בשעת לידתו, כמבואר בגמ' בנדה (דף ל:), שאז האדם שוכח את כל מה שלמד, וכדי למצוא את כל סוגי האבדות האלו, צריך גם את המלאכים וגם את הצדיק, ומציאת האבדות נעשית על ידי תקיעת שופר, וכמו שכתוב (ישעיה כו, ג) "יתקע בשופר גדול ויבאו האבדים" וכו'.

עיקר מציאת האבדות הוא על ידי תקיעת שופר

מח. בלקוטי הלכות (ברכת הפירות ה, א), וז"ל: וזה בחינת ראש השנה, שהוא יום ראשון לתשובה, כי הוא יום ראשון לעשרת ימי תשובה, שאז תוקעין בשופר, כי 'באת ערוותא דלתתא אתער לעלא' (והר לך לך ח"א פת), כי על ידי מה שאננו תוקעין בשופר – על ידי זה מעוררין ביותר, ונותנים כח להמלאכים הנ"ל שאוחזים בידם שופרות, שיעסקו בידם ביותר לחפש אחר האבדות, שזהו עקר התשובה, עקר התקון של כל העוונות שבאין להם על ידי התאוות, שעל ידי זה אובדן מה שאובדן, רחמנא לעלא, בבחינת: 'תאות רשעים תאבד'. ועל פן הרשעים שאינם שבין בתשובה כלל – נאמר בהם (תהלים סח, ג): "יאבדו רשעים" וכו', וכתוב (שם א, ו): "דרך רשעים תאבד". אבל השם יתברך חמל עלינו ונתן לנו ראש השנה הקדוש ראשון לתשובה, וצונו לתקוע אז בשופר, שעל ידי זה עקר הבקשה והחפוש אחר האבדות שאבד כל אחד על ידי תאוותיו ועוונותיו שזה עקר התשובה והתקון, עכ"ל.

ע"י העבודה שלנו ושל הצדיקים המלאכים מוצאים את האבדות

מט. ולבאר את עומק הענין, בעבודה של הצדיק והעבודה של המלאכים הוא, כי באמת למלאך אין בחירה ואין כח, רק על ידי מעשינו יש לו כח לעשות. אע"פ שלבסוף מי שמוצא את האבדות זה המלאך, אבל על ידי העבודה שלנו בתקיעת שופר, ועל ידי העבודה הנפלאה של הצדיקים, רק ע"י ניתן כח במלאכים לחפש ולבקש אחר האבדות.

למלאכים יש רשות לקדש את ה' רק אחרי ישראל

נ. הגמרא בחולין (סוף דף צא:) אומרת שלמלאכים אין רשות להקדיש את הקב"ה ולומר קדוש, קדוש, קדוש, עד שעם ישראל יקדישו את הקב"ה כאן בארץ. ולמה באמת למלאכים אין לומר קדושה עד שיגידו קדושה כאן בארץ? התשובה: כי זה לא סתם ענין של רשות, אלא זה ענין של כוח, למלאך הרי אין בחירה. ויותר מזה, דלכאורה קשה איך יש תענוג להקב"ה מהקדושה של המלאכים, זה כמו שתקליט במכשיר הקלטה ותאמר 'קדוש קדוש קדוש', ואחר כך תשמע את ההקלטה: 'קדוש קדוש קדוש' – איזה תענוג יש בזה, המלאכים זה כמו מכונה שאין לו בחירה, הוא עובד לפי איך שהפעלת אותו, המלאכים שאומרים קדוש קדוש קדוש הם מתוכנתים, הם כמו צבא של רובוטים, ואם כן, איך יכול להיות תענוג להקדוש ברוך הוא מהקדושה של המלאכים?